

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів

КАФЕДРА
ЕКОНОМІЧНОЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ
ГЕОГРАФІЇ

XI

міжнародна науково - практична
інтернет - конференція

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали XI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Луцьк, 6–7 листопада 2025 р.)**

**Луцьк
2025**

УДК 911.3:30/33(082)

С 90

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 29 жовтня 2025 р.)

Рецензенти:

Нємець Л. М. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Матвійчук Л. Ю. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Луцького національного технічного університету

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали
С 90 XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 6–7 листопада 2025 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2025. 224 с.

ISBN 978-617-8279-73-8

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на XI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, регіонального розвитку та просторового планування, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

УДК 911.3:30/33(082)

ISBN 978-617-8279-73-8

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2025

© Колектив авторів, 2025

Капітула Наталія, Качаровський Роман, Слащук Андрій

Kapitulanatalia7@gmail.com; romankacharovsky@ukr.net;

Andrii.slashchuk@gmail.com

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ПОНЯТТЯ МЕТОДІВ ТА ФОРМ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Ефективність навчального процесу в школі значною мірою залежить від правильного вибору та застосування методів і форм навчальної роботи. Метод навчання розглядається як спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямованої на розв'язання завдань освіти, виховання й розвитку учнів у процесі навчання [1, с. 156]. Форма навчання, у свою чергу, є зовнішнім боком організації навчального процесу, що визначає, коли, де, хто й як навчається.

У сучасній педагогічній науці існує безліч підходів до класифікації методів навчання. Найбільш поширеною є класифікація за джерелами знань, згідно з якою виділяють словесні, наочні та практичні методи [2, с. 201]. Водночас дедалі більшого значення набувають класифікації, що враховують характер пізнавальної діяльності учнів та рівень їхньої самостійності. Вибір методів навчання зумовлюється низкою факторів: цілями та завданнями навчання, змістом навчального матеріалу, віковими особливостями учнів, рівнем їхньої підготовленості, матеріальним забезпеченням школи, часом відведеним на вивчення теми, а також індивідуальними особливостями вчителя. Оптимальне поєднання різних методів навчання дає змогу створити умови для всебічного розвитку особистості учня, формування в нього не лише предметних знань, а й ключових компетентностей.

Найпоширенішими в шкільній практиці є *словесні методи* навчання. До них належать розповідь, пояснення, бесіда, лекція та робота з підручником. Розповідь використовується переважно під час викладення нового матеріалу описового характеру й передбачає послідовне, логічне, емоційне викладення інформації вчителем. Пояснення застосовується для розкриття причинно-наслідкових зв'язків, сутності явищ і процесів, доведення теорем тощо. Бесіда є діалогічним методом навчання, під час якого вчитель шляхом постановки системи запитань підводить учнів до розуміння нового матеріалу або перевіряє засвоєння вивченого. Розрізняють евристичну, репродуктивну та узагальнюючу бесіди. Евристична бесіда передбачає активну розумову діяльність учнів, спрямовану на самостійне відкриття нових знань. Лекція як метод навчання використовується переважно в старших класах і полягає в систематичному викладенні значного обсягу навчального матеріалу в логічно завершній формі [3, с. 203].

Наочні методи навчання ґрунтуються на принципі наочності та передбачають використання різноманітних засобів унаочнення: натуральних об'єктів, їхніх зображень, моделей, схем, таблиць, відео- та аудіоматеріалів. До наочних методів належать ілюстрація та демонстрація. Ілюстрація передбачає показ і сприймання предметів, процесів і явищ в їхньому символічному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, малюнків на дошці тощо. Демонстрація полягає в показі приладів, дослідів, технічних установок, навчальних і художніх фільмів, мультимедійних презентацій.

Практичні методи навчання забезпечують формування вмінь і навичок учнів шляхом виконання ними різноманітних вправ, практичних і лабораторних робіт. Вправи поділяються на усні, письмові, графічні та навчально-трудова. За характером

навчальної діяльності розрізняють вправи за зразком, коментовані, самостійні, творчі. Лабораторні роботи передбачають самостійне проведення учнями експериментів, вимірювань, обчислень під керівництвом учителя з метою поглиблення й закріплення теоретичних знань.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним впровадженням *інноваційних методів* і форм навчання, спрямованих на розвиток пізнавальної активності, самостійності, критичного мислення учнів. До інноваційних методів належать інтерактивні методи навчання, що передбачають постійну активну взаємодію всіх учасників навчального процесу [4, с. 134]. Серед них особливої популярності набули методи: «мозковий штурм», дискусія, рольові та ділові ігри, метод проєктів, кейс-метод.

Метод проєктів заснований на самостійній дослідницькій діяльності учнів, спрямованій на створення конкретного продукту. Проєктна діяльність сприяє формуванню вмінь планувати свою роботу, працювати з інформацією, аналізувати, синтезувати, презентувати результати. Розрізняють дослідницькі, творчі, інформаційні, практико-орієнтовані проєкти за провідною діяльністю учнів та монопроєкти й міжпредметні проєкти за предметно-змістовою спрямованістю.

Кейс-метод передбачає аналіз і розв'язання учнями конкретних практичних ситуацій (кейсів), що моделюють реальні життєві проблеми. Цей метод сприяє розвитку аналітичних здібностей, критичного мислення, уміння приймати рішення в умовах невизначеності. Технологія проблемного навчання ґрунтується на створенні проблемних ситуацій і самостійному пошуку учнями шляхів їх розв'язання під керівництвом учителя.

Цифрові технології відкривають нові можливості для організації навчального процесу. Дистанційне навчання, змішане навчання, використання освітніх платформ, електронних підручників, мультимедійних презентацій, інтерактивних дошок стають невід'ємним складником сучасного навчання. Технологія «перевернутого класу» передбачає самостійне вивчення учнями теоретичного матеріалу вдома за допомогою відеолекцій, а на уроці відбувається практичне застосування знань, обговорення складних питань, виконання творчих завдань.

Основною формою організації навчального процесу в сучасній школі є урок. Урок являє собою динамічну й варіативну форму організації процесу цілеспрямованої взаємодії вчителя й учнів, що включає зміст, форми, методи й засоби навчання й систематично застосовується для розв'язання завдань освіти, розвитку й виховання.

Розрізняють уроки засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок, застосування знань, узагальнення й систематизації знань, комбіновані уроки та уроки контролю й корекції знань. Кожен тип уроку має свою специфічну структуру, що визначається логікою навчального процесу та віковими особливостями учнів.

Окрім уроку, у сучасній школі широко застосовуються інші форми організації навчання. До них належать лекція, семінар, практикум, конференція, екскурсія, факультатив, гурткова робота, консультації, додаткові заняття. Лекційно-семінарська система навчання використовується переважно в старших класах і передбачає викладення значного обсягу теоретичного матеріалу на лекції з подальшим його обговоренням і поглибленим вивченням на семінарських заняттях.

Екскурсії як форма організації навчання дають змогу здійснювати процес пізнання за межами школи на основі безпосереднього сприймання об'єктів й явищ у природних умовах або в музеях, на виставках, підприємствах. Розрізняють навчальні, виховні та комплексні екскурсії залежно від мети їх проведення. Факультативні заняття є різновидом групових занять із предметів за вибором учнів і проводяться за спеціальними програмами, погоджуючись із навчальним планом школи.

Отже, методи та форми навчальної роботи в школі є важливими компонентами навчального процесу, що значною мірою визначають його ефективність. Сучасна педагогіка пропонує широкий арсенал традиційних і інноваційних методів навчання, кожен з яких має свої переваги та сфери оптимального застосування. Урок як основна форма організації навчання зберігає своє провідне значення, водночас активно розвиваються альтернативні форми навчальної роботи.

Ефективність навчального процесу забезпечується оптимальним поєднанням різних методів і форм навчання з урахуванням специфіки навчального предмета, віку та індивідуальних особливостей учнів, матеріально-технічної бази школи. Особливого значення в сучасних умовах набувають інтерактивні, проєктні, дослідницькі методи навчання, що сприяють розвитку пізнавальної активності, самостійності, критичного мислення учнів, формуванню ключових компетентностей.

Впровадження інноваційних методів і форм навчання, використання цифрових технологій, реалізація диференційованого й індивідуального підходів до учнів є важливими напрямками вдосконалення навчального процесу у сучасній школі. Водночас важливо зберігати баланс між традиційними, перевіреними часом і новітніми методами навчання, творчо адаптуючи їх до конкретних умов освітнього процесу.

Список використаних джерел: 1. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посібник. Харків : ОВС, 2002. 400 с. 2. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : В.С.К., 2003. 192 с. 3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ: АПН, 2002. 136 с. 4. Коберник О. М. Проектна технологія: можливості застосування в освіті. *Школа першого ступеня: теорія і практика*. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 4. С. 44–48.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНІВ

Гукалова Ірина	До дискурсу про соціальну резильєнтність	3
Влах Мирослава	Концептуальні основи геополітичної конкуренції: систематизація понять та тенденції розвитку	6
Дронова Олена	Антропоцен, неоліберальна глобалізація, війна й віра у громаду	10
Поручинський Володимир, Куцевич Артур, Куцевич Микола	Сучасна урбанізація: основні тенденції та проблеми	13
Венгрин Дар'я	Урбаністичні дослідження в контексті концепції сталого розвитку	14

ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ

Смирнов Ігор, Любіцева Ольга	Світові проблеми логістики: логістика в Африці	18
Довгань Наталія	Особливості системного політико-географічного аналізу територіально-політичних систем мезо- та макрорівня	22
Волков Денис, Ключко Людмила	Стан і роль будівельної галузі у соціально- економічному розвитку Харківської області та України загалом	25
Ткаченко Леонід, Ключко Людмила	Соціально-економічний розвиток сільських територій України в умовах війни: виклики, можливості, перспективи	28
Гавріков Артем	Виробництво олійних культур в Україні: сучасні тенденції та їх роль у забезпеченні продовольчої безпеки	33
Мандрик Ірина, Лесік Вікторія	Сучасна структура зовнішньої торгівлі США	35
Лажнік Володимир	Динаміка та сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами України з Італією	37
Павловська Тетяна, Баранчук Фаїна	Небезпечні відходи в Україні: стан проблеми у світлі законодавчих змін та воєнних.....	42
Гаврікова Ірина, Кравченко Катерина	Особливості статево-вікової структури українців із тимчасовим захистом у країнах Європейського Союзу	45
Слащук Андрій, Качаровський Роман, Трофимчук Денис	Трансформація етнічного складу населення Луцької міської територіальної громади у період кінця XIX – початку XXI століття	49
Слащук Андрій, Качаровський Роман, Лесік Вікторія	Сучасний стан населення міста Камінь-Каширський	51

Нємець Олексій	Креативні хаби та простори України: суспільно-географічні особливості та проблеми	54
Гусєва Наталія	Україна в глобальній системі вимушених міграцій населення	59
Думнов Олександр	Регулювання ринку праці: досвід країн Європейського Союзу	64

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Палеха Юрій, Маслова Марія	Взаємозв'язок стратегічного та просторового планування в умовах євроінтеграції та відбудови України	68
Голуб Геннадій	Просторове планування територіальних громад у Волинській області: проблеми та перспективи	70
Кухтаров Дмитро, Гнатюк Олексій	Порівняльне дослідження субурбанізаційних процесів у Вишневому та Боярці як містах-супутниках Києва	72
Гнатюк Олексій, Кононенко Олена	Сприйняття центру міста Києва: аналіз меж, осередків та повсякденних практик.....	75
Кравченко Катерина	Визначення особливостей трансформації міських агломерацій України на основі лідарних знімків	78
Пацюк Вікторія, Казаков Володимир	Індустріальна культура як концептуальна основа регенерації індустріальної спадщини	83
Голуб Геннадій	Реформа децентралізації у Волинській області: динаміка, результати та перспективи	87
Маковецька Лариса, Баранчук Фаїна	Роль міжмуніципальної співпраці у зміцненні стійкості Луцької громади в умовах воєнних викликів	88
Пугач Сергій, Мозолук Олег, Куньчик Ганна	Можливості використання ГІС-технологій для аналізу ринку нерухомості	90
Мельнічук Михайло, Скочук Нестор	Організація та просторове планування природокористування Маневицької територіальної громади	92
Криволапов Валерій	До питання оцінки людського капіталу регіону з позиції суспільної географії	95
Маляренко Костянтин	Тенденції просторових змін в Україні в контексті децентралізації	98

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА РЕСУРСИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Чернюк Ганна	Оцінка потенціалу природних ресурсів і природних умов в областях Поділля	101
Літвінчук Вадим	Географія рідкоземельних та критично важливих мінералів Європи та їх значення	104
Літвінчук Вадим	Географія критично важливих та рідкоземельних мінералів України, їх значення та перспективи	107
Гоц Тетяна, Тарасюк Ніна	Крига Арктики в умовах прояву глобального потепління	110

Тарасюк Ніна, Ганущак Мар'яна	Комплексна оцінка природних умов регіону для потреб адаптації до змін клімату	112
Jelinska Agata, Jezierska-Thöle Aleksandra, Obodovskyi Oleksandr	Potencjał hydroenergetyczny rzeki Raduni i jej wykorzystanie gospodarczo-turystyczne	115
Павловська Тетяна, Ганущак Мар'яна, Погосян Олександр	До проблеми ризиків підтоплення заплави нижньої течії р. Стохід (гідропост «Любешів»)	119
Стельмах Валентина, Теребейчик Ірина	Сезонна мінливість параметрів кривої витрат річки Вижівка (гідропост Стара Вижівка, 1990–2024 рр.)...	122
Мельнійчук Михайло, Дмитроца Надія	Водно-стоковий режим річки Вижівка	126
Черевко Юлія, Полянський Сергій, Качаровський Роман	Гідроекологічний стан басейну річки Полтви	128
Саченок Роман	Про систему водопостачання та водовідведення м. Києва	132
Гудзевич Анатолій	«Джерело Вишенське» як відображення соціально-економічних й природоохоронних процесів м. Вінниці	134
Лісовський Андрій, Придеткевич Станіслав, Матуз Ольга	Енергетичний потенціал Хмельницької області та напрями його ефективного використання	137
Войтків Петро, Іванов Євген, Тататута Єгор	Рационалізація землекористування та обґрунтування пріоритетних напрямів сталого розвитку Судовишлянської територіальної громади	140
Мамонтов Назарій, Карпюк Зоя	Геоєкологічний стан водойм Камінь-Каширського району	145
Боровко Дмитро, Нетробчук Ірина	Сучасний стан та шляхи оптимізації водойм Ковельського району	147

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ

Москаленко Антон, Ключко Людмила	Стійкий розвиток туризму як об'єкт суспільно- географічного аналізу	150
Смирнов Ігор Любіцева Ольга	Точка на мапі: острів Біоко (колишній Фернандо По) у складі держави Екваторіальна Гвінея (історія, географія, екологія й туризм)	154
Rabant Hubert	Zagospodarowanie turystyczne szlaku wodnego Wisła–Odra	157
Essing-Jelonkiewicz Patrycja, Gonia Alicja	Turystyka zrównoważona miejscowości nadmorskich – studium przypadku miasta Łeba	160
Майстер Андрій, Куницький Михайло	Сучасний стан розвитку міжнародного онлайн-ринку туристичних послуг	164

Омельченко Наталя, Давидов Олексій	Візит-центри у національних природних парках України: стан і перспективи розвитку	168
Чижевська Лариса, Карпюк Зоя, Качаровський Роман, Чижевський Тадеуш	Природний рекреаційний потенціал Устилузької ТГ Володимирського району Волинської області	170
Потапова Алла, Семенюк Роман	Розвиток екотуризму як напрям регіонального розвитку Берестечківської територіальної громади ..	172
Єрко Ірина, Мельник Надія, Качаровський Роман, Яцуняк Віктор	Роль історико-культурних ресурсів у розвитку індустрії гостинності: регіональний аспект	175
Безсмертнюк Тарас	Заказники у структурі природно-антропогенних рекреаційно-туристських ресурсів Дубенського району Рівненської області	177
Мандрик Ірина, Дрищан Дарина	Сучасний стан розвитку туризму в країнах Північної Європи	182

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЦІ

Потапова Алла	Актуальні виклики розвитку географічної науки й освіти у контексті реформування вищої школи	186
Потапова Алла, Кулик Катерина	Дослідження рівня пізнавального інтересу та шляхів його формування на уроках географії	188
Мандрик Ірина, Мичка Ірина	Методичні особливості розроблення компетентісно орієнтованих завдань із географії в 10 класі	190
Дубич Богдан, Потапова Алла	Використання штучного інтелекту під час навчального процесу	192
Мельнійчук Максим, Лажнік Володимир	Використання цифрових карт і геоінформаційних технологій у шкільному курсі географії	193
Маковецька Лариса, Назарук Назар	Освітня цінність краєзнавчого підходу у дослідженні транспортної системи регіону	195
Ткачук Надія	Медіаграмотність у природничій освітній галузі державного стандарту базової середньої освіти	197
Pohrebskyi Taras	Problems of organizing and conducting extra-course work in geography	199
Ткачук Надія, Кошляцький Дмитро	Формування безпекової медіаграмотності учнів у позакласній роботі з географії засобами сучасних медіапроектів	201
Ткачук Надія, Тарасюк Злата	Особливості методики гейміфікації освітнього процесу з географії	203
Мужичок Юрій, Сосницька Ярослава	Інтерактивні форми навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів	205
Поручинська Ірина, Стельмашук Назар, Скороход Орест	Зміст та методика проведення шкільних географічних екскурсій	207
Новосад Оксана, Бандура Станіслав	Компетентнісний підхід як основа формування фінансової відповідальності учнів	209

Капітула Наталія, Качаровський Роман, Слащук Андрій	Поняття методів та форм навчання в сучасній педагогічній науці	211
--	--	-----

**СУЧАСНІ ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ, КАРТОГРАФІЧНІ, ГЕОДЕЗИЧНІ
ТА ФОТОГРАММЕТРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Безрук Віктор, Костріков Сергій	Урбогеосистема мегаполісу: модель для стійкого відновлення міського середовища	214
Грицевич Володимир	Атласне картографування адміністративно-територіального устрою регіону	216

Наукове видання

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів

Матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Луцьк, 6–7 листопада 2025 р.)
(українською, англійською, польською мовами)

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за зміст публікацій
та достовірність даних несуть автори

Верстка: В. Й. Лажнік
Коректура: С. О. Пугач
Обкладинка: Н. Бринчук

Підписано до друку 14.11.2025 р. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 18,32. Зам. 488. Тираж 300.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Друк цифровий.

Видавець і виготовлювач ФОП Мажула Ю. М.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 47/35.
Тел. моб. 096 61 66 277, e-mail: y.mazhula@gmail.com
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7662 від 07 вересня 2022 року

